

MAGYARSZÉK KÉPEKBEN

Magyarszék építészeti múltja, jelene és jövője

MAGYARSZÉK KÉPEKBEN

✧ MAGYARSZÉK ÉPÍTÉSZETI MÚLTJA, ✧
JELENE ÉS JÖVŐJE

Magyarszék Község Önkormányzata

Szerkesztette:

BURJÁN József, DALMADY Árpád, KÁRPÁTI Jenő

Borító terv: BURJÁN József

Új fotók: BURJÁN József, DALMADY Árpád

Könyvterv és tördelés: GALICZ Krisztián *typiART* Kft.
Nyomdai munkák: Molnár Nyomda és Kiadó Kft.

2014.

TARTALOM

ELŐSZÓ	7
MAGYARSZÉK A KEZDETEKTŐL	9
Őskor	12
Rézkor	12
Bronzkor	13
Római kor	13
Árpád-kor	14
Török-kor	15
A török kiűzése után	16
Német betelepítés	18
Magyarszákon kialakuló intézmények	21
A település műemlékei	23
A tervezett fejlesztések és az építészeti örökség	25
Műemléki védelem alatt álló épületek	26
ÉPÍTKEZÉSEK, FEJLESZTÉSEK A TELEPÜLÉSEN 1945-IG	33
MAGYARSZÉK SZERKEZETE	51
A település fejlődése a második világháború után	54
ÉPÍTKEZÉSEK, FEJLESZTÉSEK A TELEPÜLÉSEN 1990-IG	60
ÚJ LAKÓTERÜLETEK KIALAKULÁSA	81
Rendszerváltozás utáni fejlesztések	83
ÉPÍTKEZÉSEK, FEJLESZTÉSEK A TELEPÜLÉSEN NAPJAINKIG	85
MAGYARSZÉK INFRASTRUKTÚRÁJA	103
Kerékpárút-közlekedés	105
Úthálózat	106
Közúti csomópontok	109
Vasúti átjárók	110
Az úthálózat fejlesztése	110
A templom felújítása	111
Emlékkeresztek a településen	115
A Szentháromságsszobor	117
A tájház	117

TISZTELT ÉRDEKLŐDŐ OLVASÓ!

A Magyarszék képekben című könyv folytatása ez a fényképekkel és rövid történeti áttekintéssel induló kötet, amely az építészeti és infrastruktúra fejlődését is bemutatja egészen napjainkig.

Szülőfalunkat, lakóhelyünket csak akkor tudjuk igazán szeretni és értékelni, ha ismerjük múltját. Ránk is vonatkozik az a közismert mondás: „Ha valaki nem tudja honnan jött, akkor nem tudja hová megy, mivel nem tudja hol van.” A kezünkben tartott könyv éppen ebben van segítségünkre, a szülőföld hiteles dokumentumok és fényképek alapján megírt történetéből megtudhatjuk honnan jöttünk, őseink egymást váltó generációi hogyan éltek, gazdálkodtak, szorgalmukkal miként formálták a falu építészeti arculatát.

A községünkben élő családok egy részének ősei – a feltárt források szerint – már a XVII. században a községben laktak. Történeti múltjuk bizonyítja, hogy több évszázadon át ragaszkodtak szülőfalujukhoz, pedig sorsuk nem volt könnyű, fennmaradásukért keserves küzdelmet kellett vívniuk, akár jómódú gazdák, akár a nincstelen zsellérek vagy cselédek társadalmi rétegéhez tartoztak.

A gazdasági-társadalmi változások számos családot a szülőföld elhagyására kényszerítettek. A biztosabb megélhetés reménye miatt, talán végleg elköltöztek a faluból. Az ő részükre kapcsot jelenthet e könyv a szülőfölddel, hiszen elolvasva a múlt megismerésén kívül, a gyermekkori emlékek, az egykor erős családi kötelék felidézésében, megőrzésében is segítséget nyújt.

A község jelenlegi lakóinak, az itt született, de már máshol élőknek ajánlom ezt a könyvet, abban a reményben, hogy múltunk megismerése erősíteni fogja a szülőföld iránti szeretetet és tiszteletet.

*Kárpáti Jenő
polgármester*

Purzsás Attila

Falusi emlékek

*Kicsi falumra mikor visszaemlékezem,
hol gyermekként csodás napokat tölthettem,
rengeteg emlék előtör, egyre csak tódul,
nem szégyellem, néha a könnyem is kicsordul.*

*Orromban érzem még a kaszált rét füillatát,
s hallok nagymamám szavainak dallamát –
Vigyázz kis unokám, vigyázz mindig nagyon,
bajod nem eshet semmi, azt biz` én nem hagyom!*

*Nagyapám muzsikája fülemben cseng még gyakran,
vasárnaponként ebéd után felállt halkán,
s kopott, öreg hegedűjén csak úgy sírt a nóta,
jöttek is a szomszédok mintegy vezényszóra,*

*s daloltak együtt sok-sok vidám délután,
jóleső pihenésként a robot után,
mert nyűtték a drága földet rendületlen,
s éldegéltek csendes, áldott békecsendesben.*

*Nyugodt, szénaillatú falusi esték,
az öregek házaik elé kiülve lesték
a forgalmat, s idegent mind, ki arra járt,
kitárgyalták falujuk örömét, baját.*

Magyarszék, 2014. december 1.

MAGYARSZÉK A KEZDETEKTŐL

Magyarszék a Mecsek északi oldalán, domboldallá szelődült lejtős területen fekszik. A településtől délre a Mecsek hegység vonulatai látszanak. A települést a dél-észak irányba folyó Baranya-patak (csatorna) szeli ketté és nyugatra fordulva ebbe csatlakozik egy újabb vízforrás, a Kaszárnya-patak, amely keleti irányból Mecsekpölöskén keresztül halad nyugat felé. Vagyis Magyarszék egy T-alakú völgy részben épült ki.

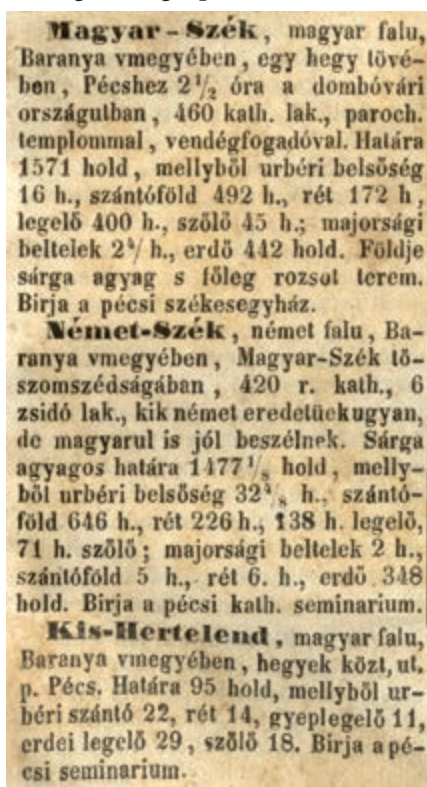
A nyugatra forduló patak völgyét követi a vasúti pálya, amely így a település egyik részét választja el a többitől és egy vasútállomással, illetve kitérővel lehetőséget biztosít nemcsak a személy-, hanem a teherforgalomnak is. A Komló–Godisa–Dombóvár vasútvonal így halad át a településen. A Baranya-csatorna észak-déli irányultságában halad a 66-os másodrendű főközlekedési út, a települést több részre választva a domboldalak között, ugyanakkor összeköttetést biztosítva Oroszló, Mánfa, Liget, Magyarhertelend és Mecsekpölöske települések lakóinak, Pécs és Kaposvár felé Magyarszéken, mint közlekedési központon keresztül.

Magyarszék látképe (jól kivehető a 66-os út észak-déli nyomvonala, valamint a kettős egyutcs szerkezet és annak kapcsolódása)

Magyarszék életében meghatározó jelentőségűek a Mecsek lankáin húzódó erdők, amely a régmúltban is a faipari feldolgozás alapját adta. Fontos építkezési anyag volt a homok, amelyet még a közelmúltban is bányásztak kisebb mennyiségben homokbányákban.

A patak mellett elterülő területek – mivel az áradások folyamatosan előfordultak – dús legelőket tápláltak és segítették az állattartást, illetve a hagyományos paraszti gazdálkodás lehetőségét biztosították hosszú évszázadokon át. Bizonyítékok erre a plébániához kapcsolódó filiák, melyeknek élelmiszer-központja a magyarszéki plébánia gazdasági épülete volt.

*Magyarszék Fényes Elek
Geográfiai szótárában*

A települést alkotó három településrész domboldalain évszázadokkal ezelőtt nagy területen telepítettek szőlőt és készítettek belőle bort, amelyet a Pécsi Egyházmegyének is beszállítottak. Ezt bizonyítja a Fényes Elek által 1851-ben kiadott Geográfiai szótár, kiemelve, hogy összesen 134 kat. hold szőlőt műveltek a három településrészen. Keleti Károly Magyarország szőlészeti statisztikája című 1875-ben közzétett adatai alapján 147 fő foglalkozott szőlészettel a településen és átlagban 2500 liter bort termeltek egy évben.

Már a középkorban a patakok vízmennyisége lehetőséget adott arra, hogy vízi malmokat telepítsenek a település több részén. Zeek (Szék) egy 1561. évi lajstromban 13 jobbágytelekkel és két malommal bírt. Egy 1828-as felmérés alapján már hat malomtulajdonost nevesítettek, majd a malmok száma 1900-as évek elejére elérte a 21-et. Végül 1913-ban a kismalmok mellett, egy nagyobb gazdasági, többemeletes malom is épült.

Egy korabeli ágazati nyilvántartás szerint 80 malomtulajdonos volt a településen 1561–1945-ig, amit egy térképes nyilvántartás is bemutat. A legutolsó malomépítés 1994-ben történt, amikor is egy háromszintes villanymalom (10t/nap kapacitással dolgozott) készült. A környező települések gazdálkodói is itt örökltek, valamint a térség több települését lisztel látták el.

Malmok Magyarszék településen

A község ma négy településrészre osztható, amelyeknek évszázadokon átnyúló eredete van. Ezek a történelmi, de ma is elkülöníthető településrészek: Magyarszék, a Baranya-patak keleti oldalán; Németszék, a Baranya-patak nyugati oldalán; Kishertelend, a nyugatra forduló patak északi oldalán fekszik, illetve a legutóbbi időben ehhez kapcsolódott a rendezési tervben a városias jellegűnek minősített újtelepi településrész.

A mai Magyarszék 1931. január 7-én az 59592/900. V. 12. BM-rendelettel egyesített három településből – Németszékből, Kishertelendből és Magyarszékből – jött létre. 1933-ban egy körjegyzőség alá vonják Magyarszék, Liget és Mecsekpölöske községeket, így már az 1930-as évektől folytatódott a település központi szerepének erősödése, amely a rendszerváltás után is folytatódott.

Őskor

Az őskor késői időszakaiból, újkőkorból (neolitikum) származnak az első régészeti leletek. A késő neolit és kora rézkori Lengyeli kultúra nyomai (edénytöredékek) kerültek elő Magyarorszék barátúri határában. Az újkőkorszak fiatalabb szakaszában (Kr. e. IV. évezred) számos csoportjuk alakult ki, településeik igen sűrűk voltak.

Régészeti lelőhelyek

(Forrás: Gallina Zsolt Magyarorszék régmúltja c. könyvéből)

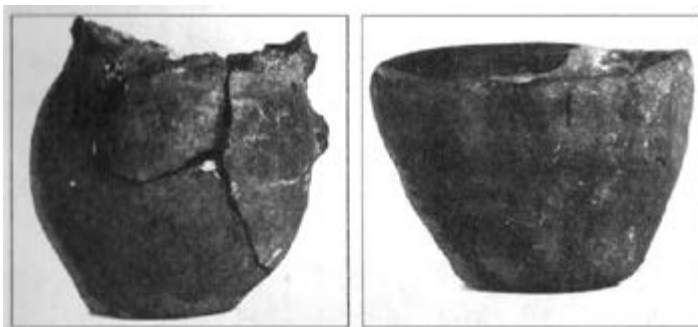
Rézkor

A késő rézkor időszakából már ismert régészeti anyag Magyarorszék területéről a Péceli-Badeni-kultúra klasszikus fázisából két kis edény leheto fel, mely a pécsi Janus Pannonius múzeumban található. Úgy tűnik, hogy ebben az időszakban már megindult a Mecsektől északra levő területeken az erdők irtása, és kisebb népcsoportok betelepülése.

Bronzkor

Magyarszék területén az első, jelentősebb emberi megtelepedést, viszonylag sűrűbb településhálózatot az Urnamezős kultúra időszakából ismerünk. A Magyarszéken található Királykútról (amely forrás egy Mátyás királyhoz fűzött helyi mondáchoz köthető) két szórvány, miniatűr edény került elő. 2001. március 15–18. között ásatást folytattak a területen, ahol már létező falvak, épület emlékeit találták meg hozzá tartozó eszközökkel. Elképzelhető, hogy a település határában fekvő, Szentimre erdő felett levő földvárat is ebben a korszakban építették, melyet dr. Kápolnai Zoltán egykori magyarszéki állatorvos fedezett fel.

(Forrás: Gallina Zs.)

Római kor

A Mecsek hegység déli lábánál alakult ki *Sopianae* (ma Pécs). A helység a III. században kapott városi rangot és *Pannonia Inferiornak* volt a központja. A tartományt stratégiai fontosságú, hadi- és kereskedelmi utak hálózta be. Ezek az utak kővel burkolt, kavicsos ágyazású utak, amelyeket árkok szegélyeztek. A kutatások alapján a római út északi szakasza a Mánfa–Magyarszék–Oroszló–Sásd természetföldrajzilag is predesztinált tengelyen haladt. A római út maradványait 2006 őszén a falu központjában végzett szennyvízberuházás közben, 1,8 méteres mélységben, lefelé 80 cm vastagságban, metszetben lelték fel.

(Forrás: Gallina Zs.)

D(is) M(anibus)
SEP(timus). PROBATVS
VET(eranus). LEG(ionis) II AD(iutricis)
VIXIT ANN(os) XLV ET
SEP(timiae). BONATAE CON(iugi)
EIVSDEM ET SEPTIMIO
PROBIANO ET PROBIL(i)AE
ET RESPECTO ET PRO
CVLINO FILI(i)S AVR(elius)
SERVATVS GENERO
OPTIMO FILIAE ET
NEPOTIBUS ET AVR(eliae).
RESPECTAE C(oniugi). P(ientissimae).
M(emoriam). P(osuit).

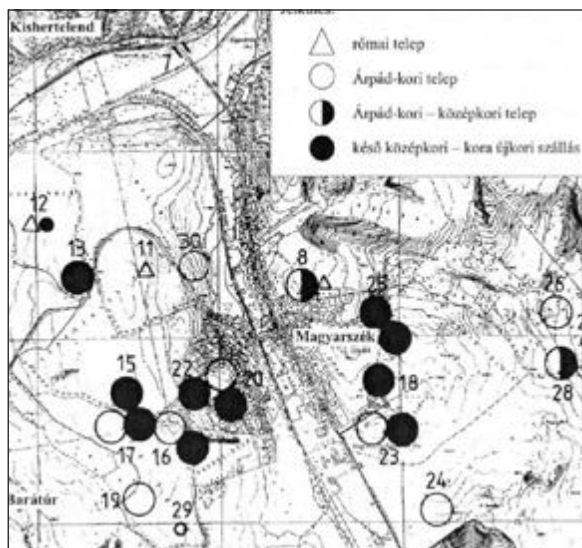
• D • M •
SEP•PROBATVS•
VET•LEG•II•AD•
VIXT•ANN•XLV•E
SEP•BONATAE•CoN
EIVSDEM•E•SEPTIN
PROBIANO•E•PROBIL
E•RESPECTO•E•PRO
CVLINO•FILI•S•AVR
SERVATVS•GENERO
OPTIMO•FILI•E•
NEPOTIBVS•E•AVR
RESPECTAE•C•P•M•P

Római sírkő fényképe (Forrás: Gallina Zs.)

Pontosan nem ismert körülmények között, a magyarszéki szántóföldeken egy római katona sírkövére is rábukkantak. Ez a legio II. adiutrix veteranusának sírsztéléje volt. Magyarszék Kishertelend határában a régi kőhídtól északra kerültek elő még római kori eszközök és emlékek.

Árpád-kor

A 2000–2001-ben folytatott terepbejárások során, Magyarszék területén igen sok Árpád-kori településnyomot találtak. Ez megfelel az Árpád-kor XI–XII. századi aprófalvas települési képének. Az Árpád-kori – középkori Szék temploma a falu közepében, feltehetően a mai templom alatt, vagy annak közvetlen környékén állhatott.

(Forrás: Gallina Zs.)

A község első írásbeli emléke a Pápai tizedjegyzékben maradt fenn 1332-ből, 1333-ban Zeek, későbbiekben (1335-ben) Zek. Szék plébániája ebben az időben igen magas, 101 denáros átlagot produkált a pápai tized fizetésében. Összehasonlítva a megye más településeivel ez igen magas aránynak számít, ami a korban jelentős lakóhelyre, igen nagy falura utal. Ezzel a felsorolt települések sorában a 13. helyet foglalja el, például Pécsvárad (180) és Siklós (159) sem fizetett sokkal többet. Ezek alapján joggal következtethetünk arra, hogy a Magyarszék már jóval az első említése, vagyis 1332 előtt létezett.

Török-kor

A mai Magyarszék környékének török meghódítása 1543-ban történt, így Szék és a környező falvak többsége is átélte a hódoltságot. A lakosság lélekszáma a hadi események miatt visszaesett. Az élet folyamatosságára utal azonban a keresztény hitélet fennmaradása is. A hegyháti községben az élet folytatódott, vallási értelemben nem történt nagy törés. A XVII. század első felében azonban Baranyában már igen kevés volt a katolikus hitvallású keresztény ember. Római katolikusnak számított a Hegyhát és a Mecsek alján néhány falu, közéjük tartozott Szék is. Ez egy 1620-ból származó levél bizonyítja, amelyen felsorolják, a hitszónokokat, akik katolikus beszédet mondanak: „Széki Mihály a Szék nevű birtokon, 1 mérföldre hegyeken túl. Így még a török időkben is központi szerepet töltött be a fiókegyházakkal: Barátúr, Pölöske, Hertelend, Mánfa”.

Legrégebbi magyarszéki lakóház

A török kiűzése után

Az egyes falvak többnyire túléltek a török hódoltságot, de házaik, lakosságuk száma, gazdasági erejük azonban igen megcsappant. Szék környékén a házak száma 3–15, a családfők száma 3–14 között mozgott. A művelt föld közül 45–100 hold szántót, 15–75 kapás szőlőt műveltek. Egy 1695-ben készült összeírás (*Beschreibung der zu Fünfkirchen gehörenden Dorfschaften*) már Szék pontos népességeit, lakóinak nevét, gazdasági mutatóit és egyéb fontos adatait is közli.

A falvakban gyorsan újra indult az élet. Az egyház is igen gyorsan, újra megvette a lábát. Például az 1714. évi pécsi zsinat szerint már volt plébánosa Széknek, Váczy István (1706–1716) személyében, előtte már 1704–1706-ig Hradeczky János töltötte be ezt a tisztséget.

1. táblázat: *Pagus Szek* (Magyarszék 1695-ben)

Név	frü	lő	ökör	Tehén	borjú	sertés	méh	szőlő	szántó	búza iug. **	vegy. iug. ***	hűv. iug. ***	árpa iug.	zab iug.	sz. sz. ***
Georgius Lele	1	-	-	1	1	1	-	1	1	-	-	1/4	-	-	2
Mathias Cseke	1	-	-	2	2	3	-	1	2	-	1,5	-	-	1/8	3
Mathias Kys Pal	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	1,5	-	1/8	-	2
Nicolaus Kovacs	-	-	-	1	1	1	-	1	1,5	2	1,5	-	-	-	2
Stephanus Gallo	1	-	-	2	2	10	3	1	3	-	-	-	-	1/4	2
Michael Tapaszi	-	-	-	1	1	1	-	1	1	-	1	-	-	-	1
Petrus Böröczke	1	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Georgius Viaz	1	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	1/8	2
Össz.	5	-	-	10	10	21	3	5	8,5	3	5,5	1/4	1/8	0,5	14

*méhkas ** iugerum *** vegyes **** hűvelyesek ***** szénás székér

(Forrás: Gallina Zs.)

Az 1721-es vizitációkor az első generációs templom sajnos már csak romos állapotban volt jegyzékbe vehető: „a Szent István király tiszteletére szentelt templom szerkezetének nagyságától és öregségétől leromlott, mindhárom részében, ennek a püspökségnek a plébániatemplomai között könnyen lehet, hogy az első, erős kőből és szilárd cementtel emelve, a jelenleg már félig rohadt zsindellyel fedve, és lécekkal, falusias munkával bedeszkázva, a szentély régi ép ívével, a templomhajó falaitól vagy közepétől csupán két fallal elfödve, a templom három része pedig három ív közbehe-lyezésével van elzárva, és tartósan fedetlenül, nagyon régen szentelve (mint sejthető). Oltára csak egy Szent István-képből áll, durva ecsettel kidolgozva, és egy felső Szent-

háromság-képből, lécekre festve, hozzáadva két oldalkép: az egyik a Megváltóé, a másik a Szűz Anyáé. E templom két kapuja hasított kőből, különböző díszítményekkel a régi munka normái szerint készítve (mint az ablakok is) – mindezek a régi templom nem utolsó nagyszerűségét tanúsítják.” Az 1733-ból fennmaradt írásos emlékek alapján: „Vannak tornyai égetett téglából, tekintélyes magasságba emelve, amilyen téglából épült a templom egy része is. Északi oldalon a téglafal majdnem ép, ahol a templom testéhez kapcsolódott a régi kápolna, amelybe egykor két boltív alatt lehetett bemenni...”

Időpont	Családok száma, illetve lélekszám
1561	13 család
1690	6 család
1695	10 család (30 fő)
1742	350 fő
1845	983 fő
1880	1027 fő
1910	1168 fő
1930	1157

Szék térképe 1700-as évek közepéből

Német betelepítés

Az 1700-as esztendőre konszolidálódik a helyzet, a magyar ajkú lakosok visszatérnek, mintegy 30 év multán az ott élő, akkor még színmagyar lakta településen, élénk gazdálkodás folyik. Természetesen az akkori körülmények között a 35–40 magyar család nem volt képes művelni az elhagyott földterületeket, ennek következtében indult meg III. Károly által elrendelt első (németajkúakat érintő) betelepítése Magyarországra, mind megannyi Hegyháti lakatlan, elhagyott területre. Az 1723–24. évi országgyűlési határozata alapján, a király hirdetésekkel tett közzé a német birodalomban és az osztrák örökös tartományokban, amelyekben szabad embereket hívott az országba és hat évi adómentességet ígért.

A németek nagy többsége a frank vidékről, Banden-Württembergből, Elzászból és más különböző tartományokból települt át. A költségeket a dunai szállításhoz a kitelepülők állták egészen Bécsig. Bécsből a telepítendő területre az osztrák–magyar állam fedezte a költségeket. Az első feladat a kis házakat megépíteni fából, sárból a tető pedig szalmából volt fedve. A következő volt az imádkozóhelyek, templomok kialakítása. A bevándorlóknak 200 guldent kellett az óhazából házépítésre és az első kiadásokra magukkal hozniuk. A betelepült németek felvirágoztatták az elhanyagolt, lepusztult vidéket. Virágzó mezőgazdaságot és magasan képzett iparos réteget hoztak létre. A maguk módján kifejlesztették a helyi ipart is. Egyre nagyobb és komfortosabb házakat építettek. Az állattartásra szinte istálló paloták készültek.

Magyarszék az I. (1763–1787) és a II. (1806–1869) katonai felmérés térképein

Magyarszékre a németek az 1700-as évek elején telepedtek le. Így a XVIII. század első harmadára Trier környékéről megérkeztek a ma itt élő német ajkú lakosok elődei. 1740 körül a németek kezdtek külön települést alkotni. Ez volt Németszék, ahol a teljes lakosság németajkú volt. Érdekesség, hogy a vizitációk során Németszékot Szék fiókközségeként tartják számon, melyet egy patakocska választ el, mégis annyira külön áll, hogy önálló.

A német telepések érkezésének második szakasza az 1770–80-as évekre tehető és ők már a kialakított Németszéki utcákban építkeztek és növelték a lélekszámot. A betelepülők közül több mesterember is volt, így ők vízimalmokat is építettek. A malmok elnevezései utalnak a svábságra is.

Németszék szintiszta német lakossága az 1931-es csatlakozásnál 358 fő volt. Szintén németajkú volt a település északi határában (a később kialakult) fekvő Kishertelend. A mai Magyarszékhez tartozó Kishertelend 1860-ban Kis Hertelend né-

ven még Magyarhertelendhez tartozott. A pécsi szeminárium (Magyarhertelendet) Nagy-Hörtelendnek nevezte attól fogva, mióta határából egy darabot kisházásoknak osztottak ki. Ezt az újabb települést ezután Kis-Hertelendnek nevezték, itt 112 német nyelvű lakos élt. Önálló temploma nem volt, csak egy harangláb, amely az ott élők jóvoltából épült, és a mai napig áll.

Kishertelend, harangláb

Magyarszéken kialakuló intézmények

A község lakossága folyamatosan gyarapodott. 1742-ben a plébánián anyakönyvi kivonatban kezdték el vezetni a születéseket, a házasságkötéseket és a halálozásokat. Az anyakönyvek vezetését 1895-től átvette Községi Önkormányzat. Már ebben az időben is a helyi parókián vezették a környező települések ugyanilyen nyilvántartásait is. Az 1733-as vizitáció Szék filiának a következő településeket említette: Németszék, Mánfa, Magyarszék, Budafa, Komló, Pölöske, Ligeth, Szopok, Jánosi, Abaligeth, Rákos, Szakáll, Husz-Tóth, Kovácsszéna, Bodolla.

Sírkő 1790-ből

Téglási Miklós esperes plébános széki lelkészi szolgálatának idején, a pécsi székesegyházi uradalom nagylelkű segítségével vette kezdetét 1757-ben az új templom építése. Az ősi – valószínűsíthetően Árpád-kori – templom romos részét Klimó György püspök lebontatta, és „*a régi templom fundamentumjaira 18 öl hosszú, 8 öl széles templom épült*”. A munkálatok 1758-ban fejeződtek be, a templomot Chrisztovich Imre pécsi őrkanonok szentelte fel a Szent Őrangyalok tiszteletére. 1815–1864 között, leghosszabb ideig Gruber György Cz. kanonok és plébános látta el az egyházi feladatokat Magyarszéken. Az ő nevéhez fűződik az ún. „papkert” létrehozása, amelyről a korabeli Pesti Vasárnapi Újság az alábbiakat írta: „*Gruber György úr szerény falusi egyházában, minden szűk jövedelmei mellett, áldásteljesen működött az egyház falain kívül is. Kaposvár és Pécs között fekszik Szék, hol a tisztelt*

A templom korabeli ábrázolása, illetve a Historia Domus

férfiú éveit tölté. A kik kissé vissza tudnak emlékezni, tudják minő siralmas állapotban volt e vidéken a gazdászat és kertészet. Most ezer meg ezer gyümölcsfát láthatni itt, melyet Gruber ültetett és nevelt, hol előbb még cserje sem tenyészett; láthatni a leg szebb virányt, hol előbb oly vízmosások voltak, hogy tornyokat lehetett volna a mélységbe leereszteni a nélkül, hogy a kereszt kilássék belőle, s láthatni a legválogatottabb szőlőtőkéket, hol előbb dudva és bujtorján termett. Azonkívül a derék férfiú, buzgó pártolója a nemzeti irodalomnak és szorultságba jött híveinek mindenkoron és mindenben kész segítője. Sok ily derék falusi lelkeszt hazánknak.”

Szintén itt temették el Gruzling Ferenc esperest aki 1864–1896-ig volt a falu plébánosa. Az Ő nevéhez fűződik a Historia Domus (Historia Parochiae Magyar-Szék) története.

A plébánia az 1900-as évek elején

A település műemlékei

Magyarszék nagyon régi település, de az épített örökségének többsége már a XVIII. és XIX. század időszakát idézi, amely korból a legtöbb emlék maradt fenn. Jellemzően merőleges, oromfalas oldaltornácós lakóházak jellemzik.

A település legrégebbi épülete a római katolikus templom, amelyet 1758-ban újjítottak fel barokk stílusban, de falai részben tartalmazzák az Árpád-kori templom kőfalait is. Magyarszék legértékesebb építészeti emléke egyrészt a római katolikus templom, másrészt a plébániaház, mindkettő *országos műemlékvédelem alatt áll*.

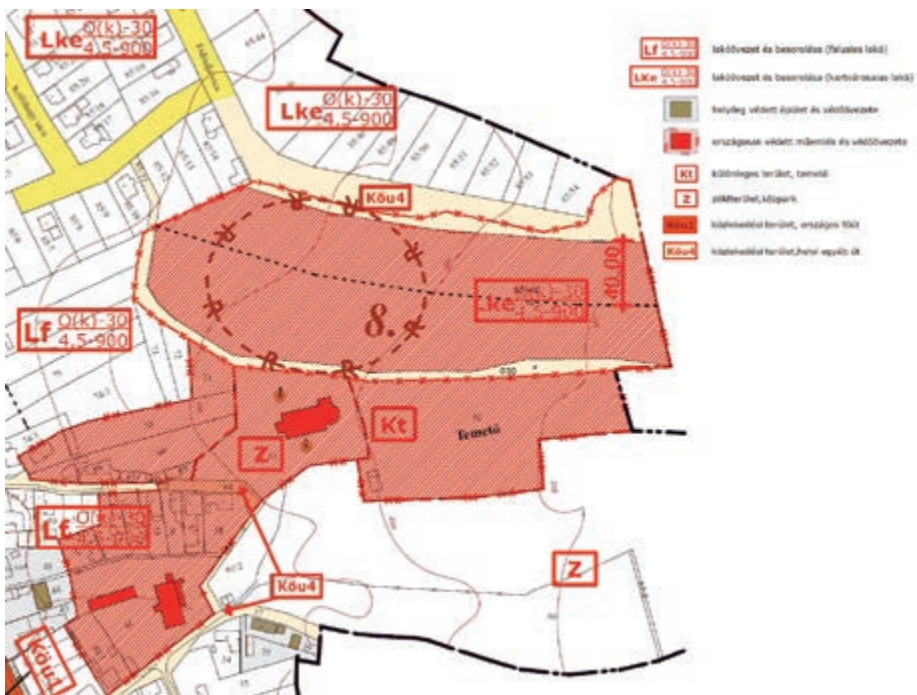

A Római katolikus templom és a plébániahivatal

Az eredeti plébániát a törökdúlás idején 1526-ban elpusztították, majd 1716-ban elkészült a ma is meglévő plébánia első része, amelyet később kibővítettek, így nyerte el jelenlegi formáját, ami barokk stílusjegyeket visel. Az épület műemléki környezete is védelem alatt áll, mely ingatlanok helyrajzi számai: 40/1, 41, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 029/8.

A település egyik lakóépülete a Hársfa utcában található az XVII. századból, melynek alapjai a török korból származnak. Eredetileg teljesen körbe volt véve kőkerítéssel. A XVIII. században alakult ki a településrészek egyutcás településképe, így a németsezéki és a magyarszékí részen is egymással párhuzamosan futott a két fő utca (Petőfi és Kossuth Lajos utcák). A két településrészt középső szakaszukon egy, a patak fölötti hídon átvezetett keresztutca köti össze, melynek folytatásában mindkét irányban temető és templom épült a magaslaton. Különlegessége a településszerkezetnek a geometrikus, tervezett hálózati formának a meglévő domborzatra „terítése”.

A településképet a szalagtelek fésűs, oldalhatáros beépítése határozta meg, a kishertelendi falurészen azzal a különbséggel, hogy az épületek az É-i helyett a K-i

Országosan védett műemlék és védőterülete (templom és plébánia)

Jól láthatóak a központban is az L-alakú épületkialakítások

oldalhatárra épültek. A portákon még napjainkban is számos helyen keresztbe fordított, teljes telekszélességet elfoglaló nagymértékű gazdasági épületek fordulnak elő, melyek kisebb-nagyobb eltolással sávot alkotnak egymással. A XIX. század második feléből, illetve a XX. század első feléből származik néhány jellegzetes, értékes épületünk. Ebben az időszakban a polgáriasodás természetes velejárója volt az L-alaprajzú lakóház, azaz az utcafronttal párhuzamosan futó új bővített tömeg megjelenése. Az sem volt ritka, hogy az utcára merőleges tengelyű lakórész sokszor kisebb volt, mint az utcával párhuzamosan álló, az udvart mintegy lezáró keresztcsűr vagy keresztpajta.

A tervezett fejlesztések és az építészeti örökség

A település épített építészeti értékeinek megőrzése és tisztelete a településrendezési terv készítése során két szempontból is nagy fontosságú. Egyrészt ezen értékek a településnek a múltjával való kapcsolatát, folytonosságát jelképezik és így segítik a községben a lokálpatriotizmus és az otthonosság érzésének erősödését. Másrészt – konkrét síkon – fontos elemeket képeznek a település arculatának, karakterének kialakításában és mintaként szolgálhatnak az új építkezéseknél, fejlesztéseknél.

A községnek a településrendezési tervben megfogalmazott fejlesztési elképzelései nem kívánják megbontani sem annak jellegzetes táji kapcsolatát, sem pedig a hagyományos településszerkezetet. Megtartják annak karakterét, a tervezett fejlesztések lokálisak és nem érintik a szerkezet fő elemeit, a belterület peremére korlátozódnak. A helyi építési szabályzatot és a rendezési tervet a Magyarország Község Önkormányzat képviselő-testülete 21/2012. (XII. 14.) önkormányzati rendeletével módosította és aktualizálta.

Műemléki védelem alatt álló épületek

Országos védelem alá vont épületek

Sorszám	Utca	Épületnév	Hrsz.
1.	Zrínyi	Rk. Templom	63
2.	Rózsa	Plébánia	41

Helyi védelem alá vont épületek

Sorszám	Utca	Házszám	Hrsz.
1.	Árpád	Kőkereszt	552
2.	Hársfa	Kőkereszt	313/ 1
3.	Hunyadi	2	555/2
4.	Hunyadi	10	564
5.	Hunyadi	12	566
6.	Hunyadi	13	567
7.	Hunyadi	15	569
8.	Hunyadi	17	571
9.	Hunyadi	19	574
10.	Hunyadi	Közkút	
11.	Kossuth L.	27	15
12.	Kossuth L.	28	184
13.	Kossuth L.	33	18
14.	Kossuth L.	55	44
15.	Kossuth L.	77	80
16.	Kossuth L.	79	81
17.	Kossuth L.	93	91
18.	Kossuth L.	114	133/1
19.	Kossuth L.		130
20.	Petőfi S.	34	338
21.	Petőfi S.	36	336/1
22.	Petőfi S.	54	323
23.	Petőfi S.	60-Kőkereszt	308/1
24.	Petőfi S.	60	308/1
25.	Kossuth L.	Kőkereszt	141/1
26.	Temető	Kőkeresztek	315
27.	Kishertelendi temető	Kőkereszt	581
28.	Rk. templom mellett	Kőkereszt	63

Cím: Kossuth Lajos utca 51. Hrsz. 42

Szentháromság szobor 1906-ból. A szobrot az egyház állította. A mára már műemlék jellegű szobrot többször felújították, utoljára fennállásának 100. évfordulóján öltözött ünnepi díszbe.

Cím: Hunyadi utca 2. Hrsz. 555/2

Terméskő lábazatú, téglából falazott gazdasági épület, eredeti nyílászárókkal.

Cím: Hunyadi utca 12. Hrsz. 566

Fatornácos lakóház. Az utcai homlokzat elhibázott színezése korrigálandó. Figyelemre méltó a kerítés falazott oszlopaival, de a kapuk lécezett faszerkezetűre cserélendők.

Cím: Hunyadi utca 19. Hrsz. 574

Gazdagon díszített utcai homlokzatú lakóház, bár a lábazat színezése elhibázott. A falazott kerítésoszlopok közé léckerítés kívánkozik.

Cím: Hunyadi utca 19. Hrsz. 574

A harangláb szépen karbantartott, fémlemezfedése azonban már megérett a cserére.

Cím: Hunyadi utca

Öntöttvas nyomókút. Környezetének rendbetétele, mázolás után ipartörténeti emlékként védelemre javasoljuk.

Cím: Rózsa utca 2. Hrsz. 41

Római katolikus plébánia, udvaron lévő kerek kút.

Cím: Kossuth Lajos utca 27. Hrsz. 15

Díszesen tagolt, kétféle színű téglából falazott gazdasági épület. A tetőt újra kell rakni, a régi ajtót, ablakokat visszaállítani.

Cím: Kossuth Lajos utca 33. Hrsz. 18

A korábbi polgárházban 2012-ig polgármesteri hivatal működött, 2014-től ifjúsági szállásként funkcionál.

Cím: Kossuth Lajos utca 37. Hrsz. 20

Szépen tagozott homlokzatú polgárház, a kapu osztásrendszere azonban nem illik az összképhez. A felnedvesedett falak alászigetelendők, az esővíz elvezetés javítandó.

Cím: Kossuth Lajos utca Hrsz. 130

Malomépület. Az utólagos hozzátoldások elbontása és a főépülethez illő pótlása lenne szükséges. Ipartörténeti emlékként javasoljuk védelemre.

Cím: Petőfi Sándor utca 34. Hrsz. 338

Módos sváb gazda lakóháza 1912-ből. Állagmegóvása megtörtént, intézkedést nem igényel.

Cím: Petőfi Sándor u. 36. Hrsz. 336/1

Fatornácos parasztház. A lábazat javítandó, az ereszcsontra pótlendő.

Cím: Petőfi Sándor u. 54. Hrsz. 323

Módos gazda szinteltolósos, alapincézett háza. Hiányzó homlokzati tagozatai pótlandók, a kapu helybeli minták alapján készítenő el.

Cím: Petőfi Sándor u. 60. Hrsz. 308/1

A község egyik legszebb gazdasági épülete. Intézkedést nem igényel.

Feszületek település-szerte

*A legrégebbi kereszt
az ótemetőben, 1820-ból*

A Magyarországon működő iskolákról régi egyházlátogatási jegyzőkönyvek (1729-es Domsics, 1742-es Berényi és 1783-as Esterházy, majd 1810-es Király, 1829-es Szepessy és Sztovszky püspök) tesznek említést. Az első közös iskolaépületet 1845-ben építették, majd mivel ez a század végére szűknek bizonyult, 1899-ben a ma is álló iskolaépületet emelték két nagy méretű teremmel és két tanítói lakással. Az iskola tanulóinak létszáma 1848-ban 156 fő, 1896-ban 163 fő volt. Az iskola beiskolázási területéhez már akkor is több település tartozott, Kishertelend, Németszék és Liget.

Az iskola az 1900-as évek elején

1920-ban alakították a Hangya Fogyasztási és Értékesítő szövetkezetet, amely Ember Péter és Matlenheim József 1800 korona alaptőkéjéből alakult. 1934-ben már 303 tagot és 469 üzletrészt számlált, havi forgalma 3000–3500 pengő volt. Fűszer-, rövid- és díszáru-kereskedelemmel, korlátozott, kísértékbeni italméréssel, dohányárúsítással és kereskedelmi tevékenységgel foglalkozott.

A hangya szövetkezet üzlete, illetve a vasútállomás épülete

A fenti fényképről is látszik, hogy Magyarországhoz tartozott Sikonda Gyógyfürdő, ahová az utasok szállítását a magyarországi vasútállomásról közvetlen buszjárat biztosította az 1930-as évek közepétől. Sajnos 1950-es évek végén Sikondát az intenzíven fejlesztett Komlóhoz csatolták, de a termálvíz ellátását a mai napig részben az S5-ös kútból Magyarország biztosítja.

Magyarszék–Sikonda település képeslapja a XX. század elejéről

Az I. és a II. világháborúk emlékoszlopa

ÉPÍTKEZÉSEK, FEJLESZTÉSEK A TELEPÜLÉSEN 1945-IG

Volt malom a mostani Bánusz tanyánál

Főutca

Hársfa utca

Élelmiszerbolt

Hangya szövetkezet

Kishertelendi iskola kerítése

Zrínyi utca

Szentháromság tér helyén

Az iskola épülete

Az iskola épülete

Gazdasági épület az iskolaudvarban

Kishertelendi iskola

Magyarszéki iskola udvara

Italbolt a Rózsa utca sarkán

Hajdani papkert

Fő utca

Kovácsfűjtató 1843-ból

Kovácsműhely a Hársfa utcában

Malomépület

A kishertelendi iskola épülete

Kossuth utca

Kossuth utca

Kossuth utca

Zrínyi utca

Kovácsműhely a Kossuth utcában

Kovácsműhely

*Magyarszék–Sikonda közvetlen buszjárat
a vasútállomásról 1930-as években*

Sikondai buszjárat kirándulókkal

Látkép a templommal

Malom

Nyugdíjsház

Posta

Régi lakóház, jelenleg családi napközi

A régi önkormányzat épülete korábban lakóház volt

Zrínyi utca

MAGYARSZÉK SZERKEZETE

Magyarszék szerkezetét a Baranya-csatorna dél–északi folyásiránya határozza meg, ez osztja két részre. A vízfolyástól délre a Mecsek erdősége, északra a Hegyhát mezőgazdasági tája jelenik meg. A településhez tartozó közigazgatási határon belül jellemzően erdő- és mezőgazdasági területhasználatot folytatnak, ugyanakkor jelentős a különleges és ipari területek aránya. Sok a gyep, de megmaradt zárványokban legeltetés a jellemző, illetve a magyarszéki és a németzséki domboldalon szőlőkkel, kertekkel is találkozunk. A patak mentén elhelyezkedő gypsávok természet-, víz-minőség- és árvízvédelmi szempontokból fontosak.

Magyarszék településszerkezetének kialakulásában a vízfolyások, közúti és vasúti közlekedési nyomvonalak döntő szerepet játszottak. A település népessége a belterületen koncentrálódik, de rendelkezik külterületi lakott hellyel is. A korai (római kortól követhető) letelepedés, majd a lakóhelyek kialakításának egyik fő indoka az ún. Széki-víz áradási területének megléte, amely segítette a termővé tenni a

A központ ott alakult ki, ahol a két településrész kapcsolatot teremt egymással, a teresedések kisvárosias jelleget biztosítanak, a centrumot a magasabb térszínen elhelyezkedő templom és környezete uralja

területeket, valamint vizet jelentett az itt élő emberek számára. A víz nagymértékben befolyásolta a területfoglalást, így először a domboldalak árvízmentes lábainál alakult ki lakott terület, ami a terepadottságokhoz igazodó fokozatos fejlődés eredményeként adta meg a település jelenlegi képét.

A község történetileg kialakult magja a Baranya-csatorna keleti oldalán a mai templom környezetében keresendő. Az utcák a központból kiindulva a Baranya-csatornán átívelő közúti híddal összekötve rövid keleti és nyugati összekötő utcákkal kapcsolódnak az észak-dél irányú hosszú központi utcákhoz, mind a magyar-széki, mind a német-széki oldalon. Keleten ez a 66-os főközlekedési út, a másik oldalon, Németszéken a Petőfi utca, amelynek nyomvonala elér a Karmelita kolostor területéig, és így csatlakozik vissza a 66-os útra egy másik hídon keresztül. A kerékpárút belterületi és külterületi szakasza is ezen utcán, illetve külterületen kiépítve mellette halad.

E szerkezet 1955-öt követően egészült ki a két tengelyutcára felfűzött irányban kialakított (egyenes) utcákkal, tömbökkel. A német-széki területen a Zöldfa utca és a Hársfa utca irányában, valamint a József Attila utca jobb oldalán lévő házakat ebben az időszakban kezdték el építeni.

A 66. számú főközlekedési út nyugati oldala településközponti és lakóterületet tartalmaz, amit a Baranya-csatorna határol. A Baranya-csatorna másik oldalán szintén településközponti épületek és lakóépületek vannak.

Épülő házak az 1950-60-as évek fordulóján

A három településrész az egykori tulajdoni viszonyok, életmódbeli különbségek miatt nemcsak települési, építészeti karakterében tér el egymástól, hanem a viszonylag nagy távolságok önálló szociális viszonyokat is eredményeztek. Az Újtelepen kialakult lakóterület a központhoz való közelsége miatt kertvárosias területként kapcsolódik a település központhoz.

A történelmi „római út” helyére épült 66-os út, mint főútca (Kossuth Lajos utca) adta a lehetőséget a településrészek összekötéséhez. A központ kialakítását lehetővé tette a barátúri út (József Attila utca), amely a településközpontban indul és kanyarodik a Baranya-csatornán átívelő hídon áthaladva északnyugatra és köti össze a település végén a szintén régi németországi települést meghatározó Petőfi Sándor utcával. Szinte adva volt, hogy minden olyan infrastruktúra és intézmény, amely a központját jelenti a településnek ezen a (Petőfi utca, Baranya-csatorna és Kossuth Lajos utca által határolt) helyen épüljön meg.

Volt kúria, csendőrségi laktanya és TSZ-iroda

Az út településfejlesztő hatásának tudható be, hogy az utóbbi 30 év intézményfejlesztései (igazgatás, kultúra, sport, kereskedelem, vendéglátás) is ebben a térségben, az új központban valósultak meg.

A község napjainkban is látható településszerkezete az 1600-as évek végén, az 1700-as években alakult ki. A község eredeti struktúrája egy, a domborzati viszonyokhoz igazodó, szalagtelkes, sűrű beépítésű település képét idézi (pl. Kossuth Lajos utca, Rózsa utca, Zrínyi utca). A telkek szélessége jellemzően 12-20 m, míg a telkek hossza jóval változatosabb képet mutat, hiszen a gazdálkodást jellemzően nagy területeket igényelt, és ezt megpróbálták közvetlenül a lakóingatlan mögött kialakítani (pl. Petőfi utcai szalagtelkek).

A település fejlődése a második világháború után

1950. február 17-én államosították az iskolát. Az új rendszerben körzetesítést is végrehajtottak, melynek során 1951-ben igazgatásilag Magyarországhoz tartozó települések Liget, Mecsekpölöske, Mecsekjánosi és Kisbattyán voltak. Az iskola bővítése hattantermessé 1964-ben történt meg.

Az intézményt az 1986–87-ben új szárnnnyal bővítették ki öt új tanteremmel, így teljesen megfelelt egy nyolcosztályos általános iskola feltételeinek. Abban az időben az iskolások létszáma elérte a 320 főt, a ligeti és a pölöskei tagiskolákkal együtt. Jelenleg a Magyarorszáki Általános Iskolába mindszentgodisai, bakócai, magyarherterlendi, barátúri, oroszlói, mánfa, mecsekpölöskei, ligeti, magyarorszáki, sásdi, komlói diákok járnak. Az iskola tanulói létszáma 2013-ban 152 fő volt.

Iskola épülete

Iskola új szárnyának építése 1986-ban

Politechnika- és tornaterem

Az első óvoda működését 1954-ben kezdte meg egy gazdasági épületben. 1968-ban adták át az új 50 férőhelyes óvodát. A következő évben tornaszoba és öltözők, valamint politechnikai terem építésére került sor.

Az intézmény 1990 óta körzeti óvoda, beiskolázási körzete Magyarszék, Liget, Mecsekpölöske, Bodolybér, Magyarhertelend, majd Oroszló településekre terjedt ki.

Óvoda építése 1967-ben

Óvoda átadva 1968-ban

A művelődési házat 1969-ben kezdték építeni, 1976-ban adták át rendeltetésének.

Magyarszék 1948 óta körzeti orvosi székhely, a körzetbe tartozó települések: Liget, Mecsekpölöske, Magyarheretelend, Barátúr. Ugyanebben az időben alakult ki a körzeti védőnői szolgálat is. Ezzel egy időben indult el a védőnői szolgálat is. 1948 óta a településnek van egészségháza, amely 1967-ben lett újjáépítve (körzeti orvosi rendelő).

Volt körzeti orvosi rendelő

Takarékszövetkezet (épült 1967-ben)

Az 1964-ben alakult takarékszövetkezetnek megépült 1967-re a kiszolgáló épülete. A takarékszövetkezet a mai napig folyamatosan működik a környező települések lakosságának szolgálatában.

Magyarszék már az 1930-as évek közepétől körállatorvosi székhely. A körzeti állatorvosi lakás kialakítása 1965-ben történt meg. Ma is több település állatorvosi szolgálatát teljesíti: Magyarheretelend, Barátúr, Bodolyabér, Liget, Mecsekpölöske.

A település központi funkcióinak elismerése volt, hogy már 1978-ban megkezdődött a magyarszéki víz-gerincvezeték kiépítése, amely az alapját képezi annak, hogy jelenleg 100%-os a vízszolgáltatás a településen. 1974–76-ban ravatalozót építettek a településen, majd kezdetét vette a Körzeti Orvosi rendelő és orvosi lakás építése 1980-ban.

Orvosi rendelő (épült 1980-ban)

1947-ben, a lakosság lélekszámában és nemzetiségi összetételében jelentős változás következett be. magyarszékről kitelepítettek Németországba 41 családot mintegy 200 főnyi családtaggal, összesen 241 főt. Ennek „ellentételezésére” Felvidékről betelepítettek 19 családot 74 családtaggal, összesen 93 főt. Végeredményben a betelepítést és kitelepítést figyelembe véve, a község lélekszáma 148 fővel csökkent.

Az 1949-et követő években a közeli és rohamosan fejlődő Komló hatására elég jelentékeny vándorlás indult meg Magyarországra is a bányák fejlesztése miatt. Így 1963-ban a népesség létszáma túllépte az 1300 főt. Ez a létszám a 2000-es években a komlói bányüzemek felszámolásával lecsökkent 1200 fő alá.

A község lakóházainak száma 1947-ben 215 db volt. 1960-ban a lakóházak száma már 279-re emelkedett, 1970-ben elérte a 320-at, jelenleg 384 lakás van nyilvántartva.

1960-ban alakult meg a Magyarszéki Termelő Szövetkezet. 1961-ben a magyarszéki szövetkezet egyesült a mecsekpölöskeivel, 1967-ben pedig a ligeti termelőszövetkezetet csatolták községünk szövetkezetéhez. A termelőszövetkezet neve „Egyetértés MGTSZ Magyarszék” lett. A szövetkezet székhelye és központi irodája Magyarszéken került kialakításra a volt csendőrlaktanya épületében (a háború előtti időkben a csendőrség térségi szolgálatát innen irányították 8–10 település tekintetében).

A termelőszövetkezet ebben az időben közel 4000 hektáron gazdálkodott és mintegy 300 főt foglalkoztatott. A termelőszövetkezet egyik fő bevételi forrása az állattenyésztés volt, amelyet bizonyít a juhhodály, hízómarha-istálló, kocafiaztató épületeinek létrehozása.

A termelőszövetkezet a későbbiekben gépállomást és gépműhelyt épített, valamint elindított egy varrodai szolgáltatást is.

Istállók

A gépműhelyben lakatos tevékenységet is végeztek. Ezek a fejlesztések jelentették Magyarorszék iparosodásának kezdetét az 1970-es években. A rendszerváltás után a szövetkezetet privatizálták, 3-4 nagygazdaság alakult ki belőle.

A község területén a vasútállomásnál egy pakura tároló működött a rendszerváltásig, ami a környező települések aszfaltozási munkálatait látta el alapanyaggal.

1948-tól működik községünkben könyvtár, ami kezdetben népkönyvtár volt. 1955-től mint községi könyvtár működik, majd kibővült az Általános Iskola könyvtárával.

ÉPÍTKEZÉSEK, FEJLESZTÉSEK A TELEPÜLÉSEN 1990-IG

ABC építése

Buszmegálló a Kossuth utcában

Buszmegálló Kishertelenden

Cementlapkészítő-műhely

Cementlapkészítő-műhely

Híd a József Attila utcában

Hídepítés 1977

Hídepítés 1977

Hársfa utca

Házak építése a Petőfi utcában

Iparcikkbolt

Iparcikkbolt

Híd Kishertelendnél

A József Attila utcai híd

Iskola

Az iskola bővítése

Iskola udvara a hídról

Iskolai szertár

Kossuth utca

Kossuth utca és Zrínyi utca sarok

Kossuth utca

Kossuth utca

Látkép

Magyarszékre vezető út

Magyarszék–Síkonda vasútállomás épülete

Kovácsműhely

Tehenészet

Kútúrás

Művelődési ház

Óvoda

Posta

Régi orvosi rendelő

ÚJ LAKÓTERÜLETEK KIALAKULÁSA

Új lakóterületet az Erdőalja és a Szőlőhegy utcában kertvárosias kialakításban, a meglévő telkeken túl egységes arculatú utcákkal körbejárható területek bevonásával alakítottuk ki. A németországi oldalon cél volt a foghíjtelkek beépítése, ami jellemző a Zöldfa és a Hársfa utca bővítésénél. A település történetileg kialakult lakóterületén alapvetően az oldalhatáron álló, míg a németországi részen több helyen a zárt sorú beépítés a jellemző. A telkek beépítettsége általában 10-30%-os. Az új telekosztásnál és építkezéseknél az 1990-es évektől a kertvárosias, nem az oldalhatáron történő beépítés lett a jellemző, így szellősebb, tágasabb, többnyire emeletes házak készültek a településen.

Jellegzetes magyarországi kertvárosias utcakép

A község lakóterületeit a sokszínűség jellemzi. A meglévő lakóterületek folyamatosan megújulnak térköves járdák, útszélesítések (5 m), és esővíz-csatornázás kialakításával.

Városias épületeink a község központjában a több emeletes iskolaépület két szárnyával, a négyszintes villanymalom, a kétszintes óvoda, a kétszintes Polgármesteri Hivatal, majd Közös Önkormányzati Hivatal és az IKSZT hosszú épülettömbje. Az iparterületi út kezdetén található a többszintes régi malom épülete, valamint a volt TSZ-iroda impozáns épület (amely régebben csendőrségi laktanya volt).

A település néhány középülete többszintes és zárt sorú beépítésével jól szemlélteti Magyarszék kisvárosi arculatának formálódását

„Újtelep”, kertvárosias lakóterület

A 66-os útról keletre érjük el az újtelepi kertvárosias településrészt, amelynek házai 1995-től épültek. Széles utcákkal (szabályozási szélesség: 16–22 m között), nagy zöld területekkel kisvárosi, kertes lakóterület alakult ki, vonzva a letelepedni vágyó fiatalokat.

Rendszerváltozás utáni fejlesztések:

- 1990-ben kiépült a kábeltévé 178 csatlakozással
- Utak aszfaltozása, 1990–1991.
- A sportpálya újjáépítése 1993-ban
- Sportöltöző építése, 1993.
- Nyugdíjasház felújítása, 1995.
- Iskolatetőtér beépítésének elkezdése 1997, befejezése, 2008.
- Szennyvízgyűjtő-vezeték kialakítása Magyarszék Komló között, 1998–1999.
- Kézilabda pálya kialakítása 1996 újraaszfaltozása, 2006.
- Gázhálózat kialakítása, 2001–2002.
- Újtelepi játszótér építése, 2006 .

- Szabadidőpark és kiállítótér szabadtéri színpad kistó szökőkúttal, 2007.
- Szennyvízhálózat kialakítása, 2008.
- Óvoda tetőtér beépítése, Sóbarlang kialakítása, 2007-2008.
- Művelődési ház emeletráépítése: IKSZT kialakítása.

- Közös önkormányzati hivatal épületrész kialakítása, 2011.
- Tornacsarnok építése, 2010–2011.
- Kerékpárút tervezése, 2009.
- Kerékpárút építése, 2010–2011.
- Nyugdíjasház teljes felújítása, 2014.
- Ifjúsági szállás kialakítása 30 főre, 2014.
- Műhelycsarnok építése 200 m²; 2014.
- Vágópont kialakítása 31 település vonzáskörzetének, 2013.
- Zöldség- és húsfeldolgozó és füstölő építése és kialakítása., 2014.
- Tájház kialakítása, 2010.
- Templomterv-készítés (2006) a felújításra és a templom megerősítése vasalással, 2008.
- Borrend egyesület: bortrezor és pince kialakítása, 2011.
- Központi buszmegállóöböl és parkoló kialakítása, 2007.

- Játszóterek létesítése, 3 db Kishertelend, Németszék és Központi Patakvölgye pihenőpark(összesen 6 játszótér van a településen, 2011.
- Utak aszfaltozása járdák készítése, árkok gyűrzése és lefedése, árokelemes vizes árkok felújítása 2006–2014. A jelenlegi adatokat a Magyarszék által 2014-ben készített felmérés tartalmazza.
- Központi tér kialakítása, szökőkút, 2007.

- Városias utcabútorok kihelyezése, információs táblák, hirdetőtáblák, utcanév-táblák, szeméttárolók (64 db) csikkgyűjtővel, 2007.
- Leier Lafarge-sétány kialakítása, majd korzóvilágítás kialakítása, 2013.
- Vasúti átjáró, fénysorompó kialakítása (MÁV), 2008.
- A Német-széki és a Magyar-széki hegyoldal villamosítása 120 bekötés zárkertekbe. (EON), 2010.
- Temetői bekerítése, szelektív hulladékgyűjtőkkel való ellátása, 2011, 2014.
- A 66-os út Orfűi elágazásánál 1 db terelősziget, valamint 2 db gyalogos átkelőhely, új buszmegállóöblök kerültek kialakítása, valamint az út 4 sávossá szélesítése történt meg 2008-ban.
- József A. út aszfaltozása 2008-ban.
- Erdőalja út aszfaltozása 2009-ben.
- A Hársfa utca 2007, a Rózsa utca 2008, és a Petőfi utca 5 méteres 2 sávossal közlekedési út kialakítása 2012–2014, A zöldfa utca 2 sávossal kialakítása, 4 méter, 2014.
- Teljes táblarendszer közlekedési rend felülvizsgálata városi nagyságrendű forgalomtechnikai kialakítás 110 db tábla kihelyezése, 2013.
- Térfigyelő kamerarendszer kialakítása 11 helyszínen, 2011.
- Külterületi utak zúzott kővel való kiépítése, 2010–2014.
- Belterületi árkok, vizes árkok csatornázása, befedése, 2007–2014.
- Belterületi árkok, árokelemmel való burkolása, 2006–2014.
- Szelektív hulladékgyűjtő szigetek kialakítása 250 méteren belül elérhető a lakosok számára 12 db helyszínen, 2011.
- Komposztáló ládák kihelyezése 360 db minden ingatlanon, 2011.
- Háztól szelektív hulladékszállítás I. ütem sárgaszínes, 2012.
II ütem 3 db 120 l-es hulladék tároló kihelyezésével, a 4. hulladéktároló a kommunális hulladéké, 2014.
- Helyi közszolgáltató cég alapítása, Magyarország Község Nonprofit Kft., 2011.
Országos engedély Hulladékgazdálkodásban OHÜ, 2014. Személyszállításban minősített vállalkozói, 2013.
- Piac kialakítása, 2010.
- Német-széki szemételep rekultivációja, 2011.
- Terelőszigetek kialakítása a település három helyszínen, 2009.
- Napelemes sebességmérő kihelyezése 2 helyszínen, 2011–2012 valamint az ifjúsági szállásnál egy régi típusú sebességmérő működtetése.
- 11 db buszmegálló-váró kialakítása 2014-ben.
- Napelemes villamosáram-termelés Faluház, 2012.

ÉPÍTKEZÉSEK, FEJLESZTÉSEK A TELEPÜLÉSEN NAPJAINKIG

Aszfaltozás

Parképítés

Színpad és kiállítóterem

Árkok építése

Árkok kiépítése

Utak és járdák építése

Harangláb rendbetétele

Utak és járdák

Volt Önkormányzat épületének Ifjúsági szállóvá alakítása

Utak és járdák

Kertvárosias lakóövezet

Csapadékvíz-elvezető árkok

Kemencék építése

Virágosítás a településen

Terelő és forgalomcsillapító szigetek

Információs és útjelző táblák

Információs és útjelző táblák

Magyarszék szerkezete légifelvételken

Buszmegálló Kishertelenden

Buszvárók kihelyezése

ABC és italbolt

Ajtó-, ablakszaküzlet

Bánusz tanya

Petőfi utcai aszfaltozás

Autószerelő-műhely

Bormúzeum bortrezorokkal

Faluház

Faluház-felújítás

Szentháromság téri park

Emlékmű a Hősök parkjában

Központ látképe

Gyógyszertár és élelmiszerbolt

Rendezvény lehetőségek a tornacsarnokban

Hársfa utca

Hídépítés

lpartelep

lpartelep

Iskolaudvar

Iskolaudvar

Játsszóterek építése

Játsszóterek építése

Kemencésudvar

Lakossági hulladékostályozó

Leier Lafarge-sétány

Műhelycsarnok

Nyugdíjsház

Nyugdíjsház udvara

Nyugdíjsház berendezése

Sportpálya

Királykút

Hársfa utcai kút

Kerékpárút

Lovaspálya

Napelemek a faluház tetején

Sóbarlang az óvodában

Sétány közvilágítással

Takarékszövetkezet

Patak völgye Pihenő Park háttérben a kiállítóterem, színpad és sportöltöző

Széki csárda

Széki malom

Tornacsarnok

Hungária Takarékszövetkezet

Vágópont

Söröző

Volt gázcserelelep

Tehenészet bejárata

MAGYARSZÉK INFRASTRUKTÚRÁJA

Magyarország azon kevés hazai (kis)település közé tartozik, amelyeknél az infrastruktúra hálózatainak kiépítettsége teljesnek mondható. *Valamennyi vezetékes rendszer esetében igaz, hogy a kiépítettség 100%-os, vagyis elérte a tervekben meghatározott mértéket és az egyes szolgáltatások elérhetőek a település belterületének egészén.*

1. táblázat
A közműhálózat és egyéb infrastruktúra kiépítettsége a községben

Megnevezés	Kiépítettség		Bekötöttség	
	hossza (km)	aránya (%)	db	aránya (%)
Ivóvízhálózat	17,9	100	384	100,0
Szennyvízcsatorna	16,8	100	362	94,3
Villamosenergia	9,5	100	384	100,0
Gázhálózat	14,2	100	213	55,5
Telefonfővonalak	9,5	100	260	67,7
Kábeltévé	9,5	100	248	100,0
Nem vezetékes tévészigetelés		100	136	
Szennyvíztisztító	Komló	100	384	100,0
Csapadékvíz-elvezetés	13,5	100	384	100,0
Közüvilágítás	9,5	100	204	100,0
Internet		100	305	79,4
Térfigyelő kamerarendszer kiépítettsége	9,5	100	11	100,0
Tűzcsapok kiépítettsége	9,5	100	28	100,0
Fedett buszvárók kiépítettsége (belterület)		100	12	100,0

Megnevezés	Kiépítettség		Bekötöttség	
	mennyiség (db)	aránya (%)	db	aránya (%)
Komposztáló ládák kihelyezése (1 m ³ -es)	384,0	100	384	100,0
Hulladékiszállításba bevont lakások száma (kommunális 1 db 120 l-es kuka)	384,0	100	384	100,0
Szelektív hulladékgyűjtésbe bevont lakások száma (3 db 120 l-es edény ingatlanonként)	384,0	100	384	100,0

Forrás: KSH, Községi Önkormányzat

2. táblázat
Magyarország Önkormányzat kezelésében lévő belterületi utak melletti árkok

út/utca név	helyrajzi szám	úthosszúság (m)	burkolt gyűrűs vízcatorna (m)	mederelemes csatorna (m)	nem burkolt csatorna (m)	nincs árok (m)	burkolt és mederelemes csatorna (%)	nem burkolt csatorna (%)
Petőfi	346	290			290			100,00
Petőfi	346	390	390				100,00	
Petőfi	302	190	80	110			100,00	
Zöldfa	301	160	90	230			100,00	
Hársfa	249	570	400	500			100,00	
Szőlőhegyi bekötő (sörfőzde)	048	200	15		185		7,50	92,50
Berek	216	100		100			100,00	
Rózsa		130		80		50	61,50	
Rózsa	37	100	100				100,00	
Rózsa ravatalozó felé	61,/5	160				160		
Zrínyi	64	180	160	20			100,00	
Szőlőhegy	85/15	270	40	310			100,00	
Erdőalja	85/39	755	20	820	130		100,00	
József Attila	175/4	550	200	350			100,00	
Kossuth L. bekötő	141/1	100		100		100	100,00	
Liget	516	230	80			150	35,00	65,00
Bem	535	160	160	160			100,00	
Árpád	546	230				230		
Hunyadi A	556	750	20	730			100,00	
Hunyadi B	580	250				250		100,00
Összesen		5765	1 755	3 510	605	940		

Forrás: Községi önkormányzat

A településen összesen közel 6 km-en (5870 m) készült csatorna az utcákban, van, ahol mindkét oldalon kiépített a csapadékvíz-elvezető csatorna). A burkolt gyűrűs vízcsatornák részesedése 30%, a mederelemes csatornák részesedése 60%, így a burkolt és gyűrűs csatornák együttes aránya eléri a 90%-ot, ami urbánus szempontból kiemelkedő.

A külterületen keletkező vizek belterületen történő átvezetését is biztosító burkolt vízárkokat kellett kiépíteni a kármegelőzés érdekében. A teljes szélességben burkolt Petőfi Sándor utcában (12–70. számú ingatlanok előtt), illetve a Hársfa, Zöldfa utcákban, részben a Rózsa utcában, a Szentháromság téren, a buszmegálló parkolóban, a Zrínyi utcában zárt rendszerű csapadékcatorna van, befogadója a Baranya-csatorna vízfolyás. A meglévő árok- és csatornarendszerrel távlatban is megoldott a település felszíni vizeinek elvezetése, természetesen a meglévő létesítmények folyamatos és rendszeres karbantartásáról gondoskodni kell. Az elmúlt években elkészült a község ár-, és belvíz védekezési terve.

Kerékpárút-közlekedés

A 2011-ben elkészült és átadott sikondai elágazótól induló Magyarszék–Mecsek-pölöske–Komló kistérségi kerékpárút biztosítja a munkahelyre való közlekedést a települések között, valamint turisztikai szerepet is betölt. A kerékpárút 11,2 km hosszú, amelyből 6,9 km új építésű, 3,3 km a települési utak közös használatával valósult meg. A kerékpárút forgalma az idegenforgalmi idényben nagyon jelentős és a téli időszakban csökken csak le.

A kerékpárút magyarszéki szakaszán a település központi részéhez közel épült egy 40 férőhelyet biztosító kerékpártároló. A kerékpárútról megközelíthető két oldalról a Patakvölgye Pihenőpark, ahol szabadtéri színpad, egy kiállító tér, sport-

Kerékpárút

pályák, parkosított zöldterületek, közvilágítással ellátott Leier Lafarge sétány, fedett kiülők a szökőkutas kistó mellett biztosítják az idelátogatóknak a szabadidejük hasznos eltöltését. Szintén a kerékpárútról elérhető a magyarszéki kispiac 27 db kiépített, fedett eladó hellyel rendelkező komplexuma. A 2014-ben jeleztük és kértük, hogy a megyei fejlesztési tervbe illesszék be a kerékpárút-hálózat Mánfa felé, és Magyarhertelend felé történő meghosszabbítását, amely fontos turisztikai területek elérhetőségét tenné lehetővé.

Úthálózat

Magyarszék és a szomszédos települések közúti kapcsolatai az összekötő és bekötő utakon keresztül megoldott. Az úton a burkolatszélesség 6,0 m. A települést középén választja ketté az összekötő út, amelyből három helyen található elágazás a lakóutak (lakóterületek) felé.

A település közúti szempontból négy különálló egységre bontható, amelyből háromnak a közúti összeköttetését a 66-os út oldja meg, egynek pedig a Magyarhertelend felé vezető József Attila utca, negyedrendű közút.

Légifelvétel Magyarszékről

A négy településrész: németsezéki; magyarszéki; kishertelendi és újtelepi kertvárosias településrész

3. táblázat A község úthálózata

út/utca név	helyrajzi szám	aszfalt (m)		kő (makadám) (m)		út hossz- szúság össz. (m)	aszfalt (m ²)	kő (ma- kadám) (m ²)	teljes út összesen (m ²)
		hosszúság	szélesség	hossz	széles				
Petőfi	346	290	2,5			290	725	0	725
Petőfi	346	390	5,0			390	1 950	0	1 950
Petőfi	302	190	5,0			190	950	0	950
Zöldfa	301	160	4,0			160	640	0	640
Hársfa	249	320	5,0			320	1 600	0	1 600
Hársfa	249	250	2,5			250	625	0	625
Szőlőhegyi bekötőút (sörfőzde)	048	200	3,0			200	600	0	600
Berek	216	100	3,0			100	300	0	300
Rózsa	37	130	5,0			130	650	0	650
Rózsa	37	100	4,0			100	400	0	400
Rózsa ravatalozó felé	61/5	160	2,5			160	400	0	400
Zrínyi	64	180	3,5			180	630	0	630
Szőlőhegy A	85/15	240	3,0			240	720	0	720
Szőlőhegy B	85/15	30	3,0			30	90	0	90
Erdőalja A	85/39	50	5,5			50	275	0	275
Erdőalja B	85/39	85	4,0			85	340	0	340
Erdőalja C	85/32	150	3,0			150	450	0	450
Erdőalja D	85/32	150	3,0			150	450	0	450
Erdőalja E	85/23	380	3,0			380	1140	0	1140
József Attila A	175/4	350	6,0			350	2 100	0	2 100
József Attila B	175/4	200	7,0			200	1 400	0	1 400
Kossuth L. bekötő	141/1	100	3,0			100	300	0	300
Liget	516	230	3,0			230	690	0	690
Bem	535	160	3,0			160	480	0	480
Árpád	546	230	3,0			230	690	0	690
Hunyadi A	556	750	2,8			750	2 100	0	2 100
Hunyadi B	580			250	3	250	0	750	750
66-os főút	132/1, 02, 613/1	3 200	7,0			3 200	22 400	0	22 400
Ipari út	05/4	250	5,0			250	1 250	0	1 250
Komló bekötőút	502	200	6,0			200	1 200	0	1 200
Ligeti bekötőút	505	100	6,0			100	600	0	600
Központi buszmegálló forduló és parkoló	176/5, 176/6	26	40,0			26	1 040	0	1 040
Összesen:						9 601	47 185	750	47 935

Forrás: Községi önkormányzat

4. táblázat A község úthálózatának jellemzői

Megnevezés	Összesen (km)	Megoszlás (%)	Összesből:		Megoszlás: összesből	
			Önkormányzati (km)	Állami (km)	Önkormányzati (%)	Állami (%)
Teljes úthossz	41,481	100	37,431	4,05	90,24	9,76
Ebből külterületi	31,88	100	31,88	0	100	0
Ebből belterületi	9,601	100	5,551	4,05	57,82	42,18
Belterületi szilárd burkolatú (aszfaltozott)	9,291	97,39	5,241		56,41	43,59
Járda hossza	9,408	100	9,408	0	100	0
Ebből kiépített	9,408	100	9,408	0	100	0
Ebből betonozott	5,583	59,34	5,583	0	100	0
Ebből térköves	3,563	37,87	3,563	0	100	0
Ebből aszfaltozott	0,262	2,79	0,262	0	100	0
			Összesből kerékpárút önállóan	Összesből lakóterületi úttal közösen	Megoszlás teljes hosszából Magyarország	Megoszlás teljes hosszából más település
Kerékpárút	11,2		6,9	3,3		
Kerékpárút Magyarország	4,8		3,93	0,87	42,8	57,2

Forrás: Községi önkormányzat

A teljes belterületi úthossz önkormányzati része 97,39%-os aszfaltozást jelent, amely kimagasló más kisvárosias jellegű településhez. A járdák kialakításában az összes belterületi szilárd burkolatú út hossz 8,765 km, a járdák kiépítettsége 9,408 km, azaz közel 96%-os mértékben minden utunk mellett járda található, legalább egy oldalon.

A közterületek mérete és az utak keresztmetszeti adottságai hűen követik a településrészek sajátosságait.

A 66-os számú főút tranzit jellegéből következően meglehetősen komoly forgalmat kezel, a személygépkocsi és a teherforgalom 2003–2011. között mintegy kétszeresére növekedett. Mindezek figyelembevételével hangsúlyos a járdák és kerékpárutak kiépítése, valamint az átkelési csomópontok balesetmentességének biztosítása, amelyre fejlesztései során különös figyelmet szentelt az önkormányzat.

Közüti csomópontok

A fő közlekedési tengelyre a településen több csomópont kapcsolódik, melyek mindegyike szintbeli, az elsőbbség jelzőtáblával *szabályozott*. Az összekötő úton öt jelentősebb csomópont van, mind az öt becsatlakozást jelent a település valamely részéről, korszerűsítésükre 2006–2009 között került sor.

Az első csomópont a település déli külterületi határán biztosítja a 66-os útról Sikonda-Komló felé a közlekedést keleti irányba a 65183-as úton. A második csomópont a település déli belterületi határán található, egy felfestett kitérős csillapító szigettel, útszegélykővel kialakítva, ahol a magyarszéki domboldalon elhelyezkedő szőlőket lehet elérni egy becsatlakozó úttal.

A harmadik csomópont a település központjában található, amely nyugati irányba összeköttetést biztosít egyrészt Magyarhertelend, Bodolyabér és Oroszló felé a 6602-es úton, másrészt Magyarhertelendi elágazásnál Orfű, Pécs és Abaliget felé. Ez a kereszteződés azért is fontos a térség számára, mert többször előfordult, hogy terelőútként használták a közlekedők, amikor a 66-oson Oroszló és Magyarszék között bármilyen baleset, vagy közlekedési zárlat keletkezett. Ebből az összekötő útból nyílnak a lakóterületi utak és ide csatlakozik a település központjában található parkoló és főbuszmegálló, valamint a Leier Lafarge sétány, ami a Patakvölgye Pihenőparkba vezet. Az út egyik oldalon szegélykővel, járdával és mederburkolt árokkal ellátott, ami már városias jelleget biztosít a település ezen részének. A negyedik csomópont a városias jellegű lakótelep összeköttetését jelenti a település többi részével egy terelősziget és kanyarodósávok kialakításával.

Az ötödik csomópont közvetlenül a fénysorompóval ellátott vasúti átjáró után 3-as elágazást biztosít egyrészt a 66-os úton Oroszló, Sásd, Kaposvár és Dombóvár felé, másrészt a 65182-es úton Liget településre, valamint a 6542-es úton Mecsek-pölöske településre, illetve Komlóra.

Vasúti átjárók

A községben egy vasúti keresztezés található a 66-os számú főközlekedési út és a Komló–Godisa mellékvasútvonal találkozásánál. A vasúti átjáró fénysorompóval és sorompóval biztosított, a keresztezési szög egyik oldalon 90 fokos, a másik oldalon két út találkozása tekintetében 45 fokos csatlakozás található.

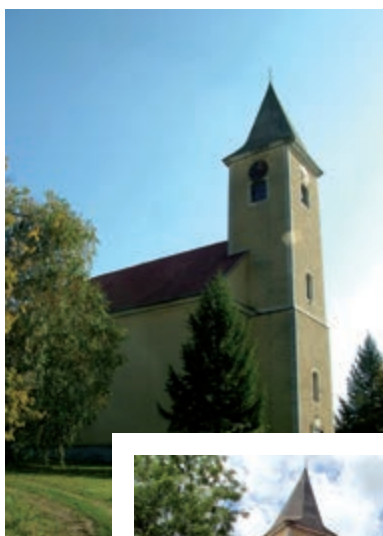
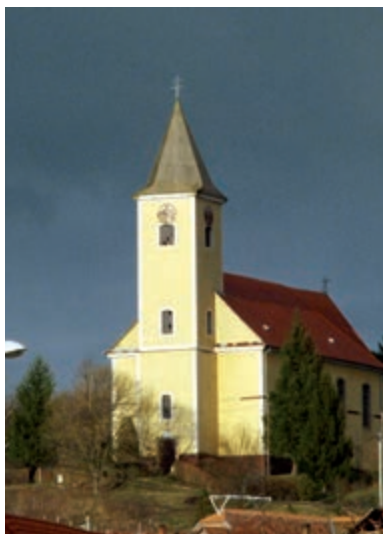
Az úthálózat fejlesztése

A megnövekedett személy- és teherforgalmi adatokból, amelyek az elmúlt tíz évben a többszörösére emelkedtek, egyértelműen látszik a településnek és a lakosságnak az az igénye, hogy egy elkerülő úttal mentesítsük a jelenlegi Kossuth L. utca forgalmát. Ennek a terveit láthatjuk az alábbi térképen. Az elképzelést beillesztettük a megyei fejlesztési tervekbe is 2013-ban.

*A Magyarországot elkerülő út tervei
(Forrás: rendezési terv)*

Egyházi emlékeink

A Szentháromságszobor

A tájház

További fejlesztések a településen

30 fős ifjúsági szálló mozgáskorlátozott lakó- és szociális helységgel

Zöldség- és húsfeldolgozó

A település látképe 2014-ben

KÖNYVÁRUSÍTÁS

A
MAGYARSZÉK KÉPEKBEN
RÉGEN ÉS MA
UTCÁK, TEREK, ÉPÜLETEK
CÍMŰ KÖNYV
ÉS

A 2008. ÉVBEN MEGJELENT
ŐRANGYALOK TISZTELETÉRE
CÍMŰ KÖNYV

MEGVÁSÁROLHATÓ
MAGYARSZÉKEN A FALUHÁZBAN

Magyarország